

Як вулиця Дюківська в Одесі стала Мазепи: від герцога, через нещасного героя, до гетьмана

Одна вулиця — як три різні історії про Одесу. Спочатку її назвали на честь герцога, який будував це місто, потім — ім'ям письменника.

Тепер вона має ім'я гетьмана, який шукав незалежності задовго до того, як це слово з'явилося в політичному словнику імперії. Їхні імена змінювалися разом із владою, і кожна епоха залишала по собі відбиток — архітектурний, ідеологічний, емоційний. Тож розберемося, що стоїть за іменами Дюка, Островського та Мазепи.

Дюк де Рішельє.

Герцог, який побудував європейську Одесу

Коли наприкінці XVIII століття Російська імперія захопила Хаджибей, на його місці почали будувати нове місто. Європейське, відкрите, із власним духом свободи. Першим керівником став Хосе де Рібас, але справжнього розмаху Одеса набула з появою французького емігранта Армана-Еммануеля дю Плессі, герцога де Рішельє.

Він прибув в імперію як вигнанець із революційної Франції, служив у російській армії під командуванням Потьомкіна, а згодом несподівано став градоначальником Одеси.

Він упорядкував міський план, розвинув порти, дороги, ринки, а головне — заклав економічну модель майбутньої Одеси. Ідея зробити її «вільною гаванню» — тобто зоною порто-франко, де торгівля звільнялась від мит, — належала саме йому. Рішельє вірив, що свобода торгівлі зробить місто успішним, і мав рацію: Одеса виросла в кілька разів буквально за десятиліття.

Після одинадцяти років роботи Рішельє повернувся до Франції — і там став прем'єр-міністром. Одеса ж зберегла про нього вдячну пам'ять. Саме тому його постать залишилася в топоніміці навіть попри процеси деколонізації.

Спадок Дюка для Одеси

Сьогодні про ім'я герцога де Рішельє нагадують Рішельєвська вулиця, Дюківський парк і пам'ятник — перший монумент в історії Одеси, відкритий у 1828 році. Він стоїть у тозі римського сенатора, із сувоєю у руці — символом закону. Під ним — барельєфи, що зображують землеробство, торгівлю і мореплавання, — усе, чим жила тодішня Одеса.

Іронія в тому, що француз, який тікав від революції, заснував місто, що стало символом свободи. Можливо, саме тому Дюк залишився одним із небагатьох імперських діячів, чия пам'ять не сприймається як чужа.

Радянська доба в Одесі: коли героїв створює система

Після Другої світової війни Одеса опинилася в новій реальності. Імперія повернулася — тільки тепер під червоним прапором. Вулиця, що колись мала ім'я Дюка, стала вулицею Миколи Островського — письменника, який втілював міф про ідеального радянського героя.

Микола Островський народився на Волині, служив у Червоній армії, а після поранення став інвалідом — втратив зір і можливість рухатись. Лежачи в ліжку, він диктував свій роман «Як гартувалася сталь» — історію Павла Корчагіна, комсомольця, що присвятив життя революції.

Роман став канонм радянського світогляду — історією самопожертви заради держави. Та за цією легендою стояла трагічна особиста історія: сам Островський страждав від болю, самотності та сумнівів, але ці моменти цензура з його текстів вилучила.

Він помер у тридцять два роки, але система продовжила жити його ім'ям. Музеї, пам'ятники, фільми, вулиці — і навіть у незалежній Україні його ім'я довго залишалося у міському просторі.

Після 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення, українські міста почали позбуватися радянських назв. Одеса теж переглянула свої топоніми. Так вулиця Островського отримала нове ім'я — Івана Мазепи. І це перейме-

Мазепа і Мотря.

нування стало символічним: замість героя системи — герой, який їй опирався.

Мазепа: стратег, меценат і ворог імперії

Івана Мазепу століттями зображували як «зрадника» Петра I. Його навіть відлучили від церкви, і лише у 2018 році анафему офіційно скасували. Але з української перспективи Мазепа — один із перших, хто намагався зберегти державність у світі, де її не визнавали.

Він бачив, як Москва позбавляє Гетьманщину автономії, контролює військо, податки, навіть вибори гетьманів. Тому Мазепа шукав союзу із Карлом XII, сподіваючись за підтримки Швеції здобути незалежність. Цей союз закінчився поразкою під Полтавою, а Москва відповіла жорстокою розправою: зруйнувала Батурин, ліквідувала Запорозьку Січ і переселила козаків на Дон і Кубань. Проте сам факт спроби став історичним прецедентом — актом політичного самоствердження.

Незвичні інвестиції Мазепи

Окрім політики, Мазепа залишив вражаючий культурний спадок. За його кош-

збудовано або відновлено понад двадцять храмів — від Києво-Печерської лаври до соборів у Чернігові й Батурині. Саме в цей час формується так зване «мазепинське бароко» — стиль, у якому велич поєднувалася із виразно українськими рисами.

Він фінансував Києво-Могилянську академію, друкарні, бібліотеки, школи, підтримував митців і письменників. Саме завдяки йому світ побачила українська церковна Біблія — не просто переклад, а символ духовної незалежності. Мазепа чудово розумів: держава тримається не лише на мечі, а й на освіті та культурі.

Любов і донос: особиста драма гетьмана

У біографії Мазепи є історія, що перетворилася на легенду, — його стосунки з Мотрєю Кочубеївною. Він — досвідчений гетьман, вона — дочка його близького соратника, генерального судді Василя Кочубея, їй — усього вісімнадцять. Їхній зв'язок був не лише скандальним, а й забороненим церковно, — Мотря була хрещеницею Мазепи.

Кочубей доніс про цю історію цареві Петрові I і додав, що Мазепа готується зрадити імперію. Петро I не повірив і наказав стратити донощиків. Іронія в тому, що вже за рік Мазепа справді виступить проти царя — цього разу не через любов, а через прагнення незалежності.

Отже, вулиця Дюківська в Одесі нагадує про європейські витоки міста, Островського — про часи, коли героїв створювала пропаганда, а Мазепи — про те, що українська історія теж має свої справжні постаті. У назвах, як у дзеркалі, видно шлях самої Одеси: від покори імперії — до появи власного голосу.

Діана ФЕДОТОВА

РЕКЛАМА. ПРИВАТНІ ОГОЛОШЕННЯ

КУПЛЮ

Куплю швейну машинку Zinger. Тел. (098)809-80-90.

РІЗНЕ

Потомствена Софія підкаже, як вирішити любовні проблеми, як зняти негатив, позбутися страху та їхніх причин, повернути коханого. Допоможе у бізнесі, кар'єрі. Працює на відстані. Прийом проводить у м.Одесі. Тел. (098) 936-95-15, Viber (066) 647-53-80.

РЕМОНТ

Ремонт холодильників. Тел.: (048)706-91-62, (048)764-79-92, (050) 392-36-09, (094) 932-11-62, (095)279-04-26.

Ремонт холодильників. Гарантія. Тел.: (067)487-80-58.

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НАМІР ОТРИМАТИ ДОЗВІЛ НА ВИКИДИ

Суб'єкт господарювання: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЕКСТРАГАЗ» (ТОВ «ЕКСТРАГАЗ»), ЄДРПОУ 43236086, юр.адреса суб'єкта господарювання: 65123, Одеська область, Одеський район, с. Крижанівка, вул. Семена Палія, 141а; місцезнаходження майданчика: 67703, Одеська область, Білгород-Дністровський район, вул. Захисників Миколаєва, тел. +38(068) 099-12-12, e-mail: edvin2010@ukr.net, повідомляє про намір отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Основною діяльністю суб'єкта господарювання є роздрібна торгівля пальним. Суб'єкт господарювання не підпадає під дію Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

На території підприємства розташоване таке обладнання, яке є джерелами викидів за-

бруднюючих речовин: резервуарне обладнання 10 м³, ПРК. При експлуатації об'єкта річні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря складають — 0,679 т/рік, у т.ч.: пропан — 0,382 т/рік, бутан — 0,292 т/рік.

Відповідність пропозицій щодо дозволених обсягів викидів законодавству: викиди, які не підлягають регулюванню і за якими не здійснюється державний облік, не перевищують гігієнічних нормативів. Регулювання викидів здійснюється шляхом встановлення умов.

Зауваження та пропозиції щодо отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами необхідно надіслати протягом 30 календарних днів до Одеської облдержадміністрації за адресою: пр. Шевченка, 4, м. Одеса, 65032, тел.: (048) 718-93-26, e-mail: genotdel@od.gov.ua.

Оригінал-макет замовника.

Відповіді на сканворд із №42

	А	В	В	А	Т	Т	О			М	А	Ч	О	С			К
	Л	Е	О	Н	Е		Б	Е	М	Б	І	Е		П	І	С	Н
	Д		П		Р	А	Х	І	В		І	Л	К	У	П	Е	О
П	А	З	Л		Л		І	А		З	Г	У	Б	А	С	К	А
Е		Б	І	З	Е		Т	О	Л	О	К	А	Е		Х	І	Т
Р		И		Ю	Н		І	О	Р		В	И	Р	А	З		А
Л	Ю	Т	И	Й			Д	Н	И	Щ	Е		Е	Б	У	Щ	Е
			К		Д		Е		К		С	Е	М	Ю	Е	Л	
П	Л	И	С			Т	А	К	С	А		Т			Р	У	Н
О			Ю	К	О	Л	А		П	Л	И	Н		Е	С	Е	
М	О	А	І		М	І	С	Ц	Е		К	О	Р	Ж		Ц	Е
А			Т	Р	А	С	Т		К	Р	Е	Ш		Ж	О	К	
Х	О	Т	А		С	Т	А	Н	С			Т	І	М	Я		Е

Середа,
22.10

+15°C вдень, +10°C вночі;
малохмарно;
вітер Пд, 3 м/с;
тиск 758 мм рт.ст.

Четвер,
23.10

+15°C вдень, +12°C вночі;
малохмарно;
вітер С, 6 м/с;
тиск 756 мм рт.ст.

П'ятниця,
24.10

+17°C вдень, +14°C вночі;
хмарно, дощ;
вітер Пд, 6 м/с;
тиск 750 мм рт.ст.

Субота,
25.10

+14°C вдень, +15°C вночі;
ясно;
вітер Пд-З, 3 м/с;
тиск 754 мм рт.ст.

Неділя,
26.10

+14°C вдень, +11°C вночі;
малохмарно;
вітер Пн-С, 3 м/с;
тиск 755 мм рт.ст.

Понеділок,
27.10

+13°C вдень, +13°C вночі;
хмарно;
вітер С, 2 м/с;
тиск 752 мм рт.ст.

Вівторок,
28.10

+12°C вдень, +10°C вночі;
хмарно;
вітер Пн, 3 м/с;
тиск 754 мм рт.ст.

Ймовірність прогнозу — 80%

Ймовірність прогнозу — 70%

Ймовірність прогнозу — 60%

ПРОГНОЗ
МАГНІТНИХ
БУР

спокійно

2, 5 листопада

помірно

29, 30 жовтня, 1, 4, 6 листопада

шторм

31 жовтня, 3, 7, 8, 9 листопада

ФАЗИ
МІСЯЦЯ

29 жовтня
зростаючий місяць,
перша чверть

5 листопада
повний
місяць

з 6 листопада
спадуючий
місяць

